

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

ศาสนาเรียวแหลมจริงหรือ

ปี ๒๕๓๕ เป็นต้นมาไม่เคยได้ประชุมเทศน์อบรมพระในวัดนี้เลย แม้ที่อื่นๆ ที่เขานิมนต์ให้ไปเทศน์ในงานนั้นๆ ซึ่งเคยรับบ้างเท่าที่เห็นสมควรก็เลิกไปตามๆ กันหมด มีเฉพาะๆ ที่จังหวัดมหาสารคามวันที่ ๙ เดือนนี้เท่านั้น ที่เทศน์ในงานศพท่านอาจารย์มหาบุญมี เนื่องจากเขาเอาชื่อของเราลงในใบโฆษณา ถ้าไม่เทศน์ก็จะทำให้เสียไปมาก จึงต้องจำใจเทศน์ทิ้งหลังทิ้งล้มตกหายไปเรื่อย นี่ก็ได้ประกาศให้ทราบทั่วกันก่อนแสดงธรรม เวลาแสดงก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ

การเทศน์วันนี้ก็ต้องเป็นดังที่คิดไว้แล้ว เพราะมันเป็นอยู่กับตัว รู้สึกอยู่กับตัว ความจำคือสัญญาหลงลืมไปจนแทบจะไม่มีเหลือแล้วเวลานี้ จึงไม่อยากยุ่งเหยิงวุ่นวายเกี่ยวข้องกับอะไร ในบรรดาภรรยาภายนอกเช่น พระเณรที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับหรือแม้อยู่ในวัดนี้แล้วก็ตาม ตลอดประชาชนทั่วๆ ไป ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ ก็ไม่อยากจะรับสนทนาอะไรด้วยเลย เพราะธาตุขันธ์รู้สึกว่าจะขัดข้องเป็นลำดับลำดับ ไม่ได้เหมือนแต่ก่อนที่เคยเป็นมา นี่ก็เห็นว่าไม่ได้ประชุมมานาน ก็ได้พยายามถูกลงมาด้วยการฝืนธาตุขันธ์ความเป็นอยู่ของตน

จึงขอให้ทุกๆ ท่านได้ตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติตน ให้สมกับพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าเรา เป็นศาสนาที่ทรงมรรคทรงผลโดยสมบูรณ์และสม่าเสมอ เช่นเดียวกับคำว่ามัชฌิมาปฏิปทานั้นแล คือเหมาะสมที่จะแสดงผลให้ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบอยู่ตลอดเวลาตามชั้นภูมิของตนที่ปฏิบัติได้มากน้อยเพียงไร ไม่ได้มีคำว่าเรียวว่าแหลมตามเรื่องของกิเลสเสกสรรปั้นยอหลอกลวงสัตว์โลกขึ้นมา ซึ่งทำให้สัตว์โลกยิ่งมีตหนาทาบิ แต่หูแจ้งตาสว่างไปทางของกิเลสตัณหาเพื่อความมีตบอดเป็นลำดับลำดับไปเท่านั้น นี่เป็นกลมายาของกิเลสที่มีอยู่ภายในใจด้วย กระดิกออกมาจากใจก็หลอกลวงสัตว์โลกนั้นแล ไม่ได้หลอกลวงที่ไหน หลอกลวงดวงใจดวงที่มันบีบบังคับหรือแทรกสิงอยู่ตลอดเวลา นั้นแล ให้ลุ่มหลงไปตามมัน พร้อมกับความสงสัยสนเท่ห์ในความจริงคือธรรมทั้งหลายไปในระยะเดียวกัน

เพราะฉะนั้น ศาสนาเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนาของเรา จึงเคยได้ยืนยันเสมอว่าศาสนาเรียวแหลมไปเป็นขั้นเป็นตอน นี้ได้ยืนยันอย่างหนาหนุมานานแล้ว ความเป็นทั้งนี้เพราะอะไรก็เพราะเรื่องของกิเลสเสกสรรปั้นยอขึ้นมาหลอกลวงสัตว์โลกนั้นแล และก็ให้สนใจ

ประพฤติปฏิบัติตนตามความหลอกลวงของมันด้วยความเต็มใจ โดยไม่รู้สึกรู้สีก่อนว่าสิ่งที่ดำเนินไปนี้ ได้ถูกความเลื่อมสอนจากกิเลสมาโดยลำดับแล้วอย่างนี้ไม่มี เป็นความเชื่อเป็นความสนิทใจที่จะอยากคิดอยากพูดอยากทำ อยากประพฤติตัวไปตามความเป็นภายในใจที่มันผลักดันออกมาทุกเวลาล่าเวลานั้นแล

เพราะฉะนั้นการที่กล่าวถึงเรื่องธรรมความจริง มีมรรคมีผลเป็นต้น จึงขัดข้องต่อกิเลสซึ่งเป็นข้าศึกของธรรมอยู่เสมอมาและจะเสมอไป ยิ่งนับวันจะแน่นหนาขึ้นไปเรื่อย ๆ เอาจนกระทั่งถึงสัตว์โลกมีตบอด เรียกว่ามีตมิตปิดทวาร ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่อยากสนใจและไม่สนใจในอรรถในธรรมทั้งหลายเป็นลำดับ จนถึงกับเป็นความมีตบอด ไม่สนใจในธรรมทั้งหลายเลย เพราะอำนาจฝ่ายต่ำนี้สูงขึ้นโดยลำดับ มีแต่คำว่าฝ่ายต่ำกันเฉย ๆ แต่มันสูงขึ้นด้วยความจอมปลอมของมัน ให้สัตว์โลกทั้งหลายได้ลุ่มหลงเป็นลำดับ ลำด

นี่เราทั้งหลายได้มาบวชในพระพุทธศาสนาอันเป็นที่ตายใจได้แล้ว เป็นที่ฝากเป็นฝากตายใจได้แล้ว ในบรรดาศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าที่ประทานไว้แล้วนี้ ไม่มีคำว่าผิดว่าพลาดอันเป็นเรื่องหลอกลวงเหมือนกิเลสทั้งหลายที่เคยทำคนให้เสียมามากต่อมากแล้ว มีแต่ความจริงเต็มสัดเต็มส่วน ดังที่เคยแสดงเสมอว่า สุภาคุขาโต ภควตา ธมฺโม พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว หรือตรัสไว้ชอบแล้ว นั่นคือชอบเสมอต้นเสมอปลายตลอดไป ที่เรียกว่ามัชฌิมา มีความเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา ที่จะทรงมรรคทรงผลต่อผู้ประพฤติปฏิบัติได้มากน้อย

นี่เราทั้งหลายได้มาบวชด้วย ได้มาประพฤติปฏิบัติตนด้วย ก็ยังเป็นบุญลาภของเราที่จะได้ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติตน ไม่ถูกหลอกลวงจากกิเลสอยู่เรื่อยไป ดังโลกทั้งหลายที่เขาไม่สนใจในอรรถในธรรม นี่เราเป็นผู้ปฏิบัติ มาบวชเราก็ตั้งใจบวช บวชแล้วก็ตั้งใจประพฤติปฏิบัติรักษาศีลรักษารัตน บำเพ็ญตนให้เป็นไปเพื่อความสงบร่มเย็นภายในจิตใจของตน นี่เรียกว่าเรามีวาสนามากเต็มหัวใจของเราแล้ว อย่าได้ประมาทนอนใจ เห็นสิ่งใดว่าเลิศเลอยิ่งกว่าอรรถกว่าธรรมที่ประทานไว้แล้วนี้ ไม่มีแล้วในโลกทั้งสามนี้ที่จะให้เสมอธรรมของพระพุทธเจ้า

การกล่าวทั้งนี้ ต้องหมายถึงความสัมพันธ์สัมพันธ์ธรรมด้วยภาคปฏิบัติของเราด้วย ถ้าเพียงแต่ได้ยินได้ฟังเฉย ๆ ว่าธรรมเลิศธรรมประเสริฐ เพียงเท่านั้นก็เป็นความผิวเผิน อาจเชื่อก็ได้ไม่เชื่อก็ได้ เพราะคำว่าเลิศ ๆ นี้มีอยู่ทั่วไปแล้ว จึงไม่ทำเราให้สะดุดใจถ้าไม่ได้สัมพันธ์สัมพันธ์ธรรมทั้งหลายด้วยการปฏิบัติของเรา เริ่มตั้งแต่ความสงบเย็นใจขึ้นมา ที่

เรียกว่าจิตเป็นสมาธิ นี่เริ่มสัมผัสสัมพันธ์ธรรมแล้ว และจะรู้สึกมีความตื่นเต้นภายในจิตใจในครั้งแรกที่ปรากฏขึ้นกับมโนทวารของตนด้วยการปฏิบัติด้วยดี

เมื่อได้รับการอบรม การประพฤติปฏิบัติ การรักษาเข้มงวดกวดขันอยู่โดยสม่ำเสมอในอิริยาบถต่างๆ ถือเป็นเนื้อเป็นหนังในการที่จะบำรุงรักษาจิตใจของตน ให้เป็นไปเพื่อความสงบร่มเย็นอยู่แล้ว ผลคือความสงบเย็นใจนั้นจะก้าวเข้าสู่ความละเอียดเข้าไปโดยลำดับลำดับ ผลอันนี้แลที่จะปรากฏขึ้นภายในใจ ถึงกับพูดออกมาได้เต็มปากเพราะรู้อย่างเต็มใจว่าธรรมะนั้นเลิศ เพียงขั้นนี้ก็เลิศแล้ว

เพราะโลกไม่มี โลกไม่เห็น โลกไม่รู้ โลกไม่ได้เป็น เพราะโลกไม่ได้ปฏิบัติ โลกทั่ว ๆ ไปไม่ได้ปฏิบัติกัน จึงไม่ได้สัมผัสสัมพันธ์ธรรมเหล่านี้ แม้จะพูดว่าศาสนาวិเศษวิโสหรือเลิศเลอขนาดใดก็ตาม ก็สักแต่ว่าคำพูด สักแต่ว่าการได้ยินได้ฟังเพียงเท่านั้น ไม่สะดวกเข้าถึงใจเลย แต่ผู้ปฏิบัติทั้งได้รู้ได้เห็นได้สัมผัสสัมพันธ์กับธรรมเหล่านี้ ซึ่งเป็นผลเกิดขึ้นมาจากการบำเพ็ญของตนอยู่แล้ว ย่อมมีความดูดีในคำว่าเลิศว่าเลอ เพราะความเลิศความเลอตามขั้นภูมิแห่งธรรมซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจของตนนั้น ปรากฏประจักษ์อยู่แล้วภายในตน

เมื่อเราบำเพ็ญให้หนักมากเข้าเพียงไร ความสงบของจิตนี้จะเปลี่ยนตัวให้ละเอียดลงไปโดยลำดับลำดับ ความสงบมีมากเท่าไร ความเด่นความแปลกประหลาดความอัศจรรย์ของจิตในขั้นนี้ ๆ ในวงแห่งสมาธิยิ่งปรากฏเด่นชัดขึ้นมา นี้ออกมาจากศาสนา และเป็นความเลิศอันหนึ่ง เป็นธรรมเลิศประเภทหนึ่งที่ผู้นั้นได้สัมผัสสัมพันธ์เอง และเชื่อว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ทรงความสงบแก่ใจของผู้ปฏิบัติ ศาสนาเป็นธรรมชาติที่ทรงไว้ซึ่งสมาธิคือความแน่นหนามั่นคงของใจ ไม่วอกแวกคลอนแคลนไปตามสิ่งยั่วชวนทั้งหลาย เชื่ออย่างถึงใจตามขั้นแห่งธรรมของตน

จากนั้นท่านว่าปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา ศีลเรารักษาอยู่แล้วตั้งแต่วันอุปสมบทมา สมาธิเราก็อธิบายโดยลำดับ จนปรากฏเป็นผลขึ้นมากับใจของเราประจักษ์แล้ว ปัญญาตามที่ท่านแนะ เมื่อจิตมีความสงบเย็นใจในขั้นใดภูมิใดที่ควรแก่การพิจารณาทางด้านปัญญาได้แล้ว ให้พึงเริ่มคลี่คลายขยายความรู้สึกของตนออกในแง่ต่าง ๆ เป็นความคิดความอ่านไตร่ตรอง โดยถือธาตุขันธ์นี้เป็นชัยสมรภูมิ หรือเป็นสถานที่ทำงานพิจารณาพิจารณาตามสกลกาย

ดังที่ท่านมอบงานให้ในเบื้องต้นที่บวชใหม่ ๆ ว่า เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นต้น คลี่คลายดูสภาพเหล่านี้โดยลำดับลำดับ ย้อนหน้าย้อนหลัง ถือเป็นงานประจำจิต

ของตนไม่ปล่อยวางด้วยการพิจารณา เว้นเสียแต่เวลาเหน็ดเหนื่อยเมื่อย่ำทางกระแสน้ำจิตที่คิดในทางด้านปัญญา แล้วก็เข้าสู่สมาธิพักสงบอารมณ์ของใจ เรียกว่างานของใจ ทางด้านปัญญาพักสงบด้วยสมาธิ พอได้กำลังแล้วถอยออกมาก็พิจารณาทางด้านปัญญา โดยถือสิ่งเหล่านั้นแล งานอันนี้แลยังไม่สำเร็จ จะทำงานนี้ให้สำเร็จ เกสา โลมานขา ทันทา ตโจ นี้เรียนยากปฏิบัติยากสำเร็จได้ยาก เอ้า เราประพฤติปฏิบัติจะให้รู้

เกสารู้ทุกคน ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง รู้ทุกคน แต่รู้แบบโลกแบบสงสาร รู้แบบกิเลส รู้แบบยึดแบบถือ แบบอุปาทาน แต่ความรู้อันนี้การเรียนอันนี้ เรียนเพื่อคลี่คลายขยายออก เพื่อถอดถอนอุปาทานจากความรู้แจ้งเห็นจริงไปโดยลำดับของงานเรา ที่ทำไม่หยุดไม่หย่อน จนปรากฏเป็นความสว่างกระจ่างแจ้งขึ้นมาว่าผมเป็นอย่างนี้ ทั้งที่เกิดทั้งที่อยู่ของมันเป็นอย่างนี้ ขนเป็นอย่างนี้ด้วยปัญญา

เมื่อเวลาซัดเข้าไปแล้วจะเป็นธรรมที่ถึงใจ ๆ ผมก็ถึงใจ ขนถึงใจ เล็บถึงใจ ฟันถึงใจ หนังหุ้มห่อรอบสกลกายของเรานี้ถึงใจ เมื่อถึงใจแล้วก็เรียกว่าถึงธรรม เมื่อถึงธรรมแล้วย่อมคลี่คลายตัวออกมาได้และปล่อยวางไปโดยลำดับลำดับ พิจารณาอย่างไม่หยุดไม่ถอยจนกระทั่งโลกธาตุที่เต็มอยู่ภายในกายของเรานี้ โลกธาตุคืออะไร ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่สมมุติกันว่าโลก ให้แตกกระจายกระจายออกด้วยปัญญาของเราไม่มีทางสงสัยแล้ว นี้เรียกว่าเรียนจบงานในขั้นนี้ ในขั้นงาน ๕ ประการ กระจายเข้าไปสู่ภายในซึ่งเป็นวัตถุเช่นเดียวกัน คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เรื่อยเข้าไปจนกระทั่งหมดทุกส่วนแห่งอวัยวะ ซึมซาบด้วยอำนาจของปัญญาตลอดทั่วถึง เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งทั้งภายนอกของเขาทั้งภายในของเรา ประจักษ์โดยความเป็นอันเดียวกัน

ถ้าพูดถึงเรื่องความสุขะอสุภัง กองอันนี้ก็เพื่อกองอสุภะอสุภังแล้วตั้งแต่วันเกิดมา เอาย่อ ๆ เพียงว่าวันเกิดมา อยู่ในท้องเราไม่ได้พูด แต่วันเกิดมานี้คือกองแห่งความกังวลแล้ว อสุภะอสุภังเต็มเนื้อเต็มตัว เพราะอวัยวะของแม่เป็นอย่างไร ก็เป็นของปฏิภูล ตัวของเราเองที่อยู่ข้างในก็เป็นของปฏิภูล ท่านเรียกว่าอสุภะ เวลาตกคลอดออกมาก็เป็นธรรมชาติอันนี้ ต้องบำรุงบำเรอด้วยอาหารการบริโภคประเภทต่าง ๆ มีนมเนยเป็นต้น จนเจริญขึ้นมาเป็นผู้เป็นคน ก็ทรงกองอสุภะอสุภังนี้ไว้ด้วยอำนาจแห่งความสืบทอดของชีวิตที่ได้มาจากอาหารการบริโภคต่าง ๆ นี่เป็นผลของวิภวจักรที่พาให้เกิดมาเป็นรูปเป็นกายเป็นหญิงเป็นชาย

พิจารณาอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนแยกออกให้เห็นประจักษ์ เมื่อประจักษ์แล้วจิตจะถอนตัวออกมาจากสิ่งเหล่านี้ เพราะคำว่าอุปาทานนี้ยึดหมดในบรรดาสกลกายเนื้อ

หนังมั่งสังอะไร เหมือนกับเม็ดหินเม็ดทรายแทรกอยู่ภายในร่างกาย ล้วนแล้วแต่ตัวอุปาทาน เพราะยึดทั้งหมดในสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นเราเป็นของเราเสียทั้งนั้น เมื่อพิจารณาออกตามความเป็นจริงด้วยปัญญาแล้ว จิตย่อมถอนตัวออกมาๆ นี้เรียกว่าทำงานด้วยปัญญาให้เห็นชัดเจนอย่างนี้

ทำไมหยุดจนกระทั่งงานนี้สำเร็จ ไม่สำเร็จแล้วเป็นไม่หยุด เพียงหยุดพักชั่วขณะก็เข้าสู่ความสงบได้แก่สมาธิ นี้เรียกว่าพักงาน คือการทำงานด้วยทางปัญญา พอได้กำลังแล้วถอยออกไปก็ทำงานอย่างนี้ จนกระทั่งงานนี้สำเร็จ มีสำเร็จได้ในอาการที่กล่าวมาเหล่านี้ ในสกลกายของเรานี้ ถือเอารูปกายนี้เป็นสำคัญเป็นงานในเบื้องต้น พินิจพิจารณาตั้งแต่ภายนอก ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เข้าไปจนกระทั่งตลอดทั่วถึง ไม่มีอันใดที่จะสงสัยอีกแล้วเพราะรู้แจ้งด้วยปัญญานี้ถอนตัวออกมา

ที่นี้พวกเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งเป็นชั้นรูปประเภทหนึ่ง ๆ อันเป็นนามธรรม ซึ่งเป็นความละเอียดกว่ากัน ก็จะพิจารณาได้อย่างชัดเจนเหมือนกับเราพิจารณาทางร่างกาย และรวดเร็วกว่านี้อีก เพราะงานนั้นเป็นงานละเอียด ก็พิจารณาไปในทาง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ส่วนร่างกายนี้พิจารณาทางอสุภะอสุภังแล้วเกี่ยวโยงไปถึง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เหมือนกัน จนกระทั่งรู้รอบขอบชิดแล้วจิตก็ถอยตัวออกมา แล้วพิจารณาในเรื่องชั้นทั้งสี่ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งมีอยู่ในร่างกายนี้แล

ส่วนร่างกายที่เราเคยพิจารณาจนเป็นเนื้อเป็นหนัง เป็นกิจเป็นการทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอนอยู่แล้ว ย่อมปล่อยวางกันไป งานนี้ปล่อยเพราะจิตรู้แล้ว จิตเข้าใจแล้ว จิตปล่อยแล้วงานนี้ จะเรียกว่างานนี้สำเร็จก็ไม่ผิด หากรู้ประจักษ์หัวใจของผู้ปฏิบัตินั้นแล ผู้ไม่ปฏิบัติไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ แต่ผู้ปฏิบัติด้วยรู้ด้วยเห็นด้วยแล้วเข้าใจ ทั้งความดูดัดเต็มแห่งการพิจารณาสิ่งเหล่านี้โดยทางอสุภะ ทั้งความดูดัดเต็มที่จะให้รู้แจ้งเห็นจริงสิ่งเหล่านี้ชัดเจนเข้าไป ก้าวเข้าสู่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เช่นเดียวกัน

เมื่อสิ่งเหล่านี้เป็นที่ยอมรับแล้วภายในจิตใจของเราหาที่สงสัยไม่ได้แล้ว จิตย่อมถอน แม้จะบังคับให้พิจารณาอีกก็ไม่ยอมพิจารณา นี้เรียกว่าอิมแล้ว ทางภาคปฏิบัติเป็นอย่างนี้ อิมภายในตัว พอภายในจิตนั่นเอง แล้วที่นี้ดูดัดเต็มเรื่องอะไร เวทนามาก็คงเกิดขึ้นจากกายด้วย เกิดขึ้นจากใจด้วย สัญญา สังขาร วิญญาณก็เกิดขึ้นจากใจ ย่อมเป็นสิ่งที่จะแปรสภาพ เป็นสิ่งที่ปลุกประสาท คือหัวใจเราผู้ตั้งสติตั้งอยู่ด้วยดีนั้นแล ให้ทราบให้ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา พินิจพิจารณาถึงเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สิ่งเหล่านี้ออกมาจากใจ

ๆ วิ่งทวนกระแสกัน วิ่งย้อนหน้าย้อนหลัง ทั้งอาการเหล่านี้ทั้งเข้าไปสู่จิตใจ จนกระทั่งรู้ชัดอีกเช่นเดียวกัน เมื่อรู้ชัดสิ่งเหล่านี้แล้วก็ย่อมจะไหลเข้าสู่จิตดวงเดียวกัน

เพราะอาการเหล่านี้มาจากใจ ตีตะล่อมเข้าไปไม่ไปไหนต้องเข้าสู่ใจ เพราะออกจากใจไม่ออกจากที่อื่น จนกระทั่งพิจารณาเห็นแจ้งชัดเจนแล้วก็ปล่อยเช่นเดียวกัน ไม่ได้ติดกันเลยกับส่วนร่างกาย นี่ทางภาคปฏิบัติเป็นความจริงอย่างนี้ สำหรับผู้ปฏิบัติสำหรับผู้รู้จะต้องรู้อย่างนี้ไม่รู้อย่างอื่น เมื่อรวมตัวเข้าไป ๗ ก็เหมือนเราตีตะล่อมบริษัทบริหารของอริชชาคือ กษัตริย์วัฏจักรวัฏจักรซึ่งอยู่ในหัวใจนั้น เข้าไปหากษัตริย์อันใหญ่คือ จิตอริชชา

สิ่งเหล่านี้เมื่อรู้แล้วย่อมปล่อยวาง ๗ เราไม่ต้องพูดถึงรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส จิตเมื่อปล่อยสิ่งเหล่านี้ย่อมปล่อยสิ่งเหล่านั้นด้วยกัน ไม่มีปัญหาอะไร จิตก็ซึมซาบเข้าไป ๗ ด้วยความรู้จักในตนเองนั้นแล ไม่มีใครบังคับได้ การพิจารณาในธรรมชั้นเหล่านี้ต้องเป็นความดูดี เป็นความพอกพองใจ การซึมซาบของสติปัญญา หากเป็นไปเอง ๗ ตลอดเข้าถึงดวงใจ นี่การพิจารณาตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าผู้ปฏิบัติเป็นอย่างนี้

เมื่อสิ่งเหล่านี้ก็สักแต่ว่าเกิดว่าดับ เกิดดับๆ อยู่เพียงเท่านั้น จะถือเอาอะไรก็ถือไม่ได้ทำไมจะไม่เข้าใจ เมื่อถือเอาไม่ได้แล้วจะถือทำไม เมื่อเข้าใจแล้วก็จะไปติดอะไร สิ่งที่ดีดูดีคืออะไร มันก็ดูดีไปเอง เชื่อไฟ เรียกว่าเชื่อไฟมีอยู่ตรงไหน ไฟคือตบธรรมได้แก่สติปัญญาจะซึมซาบตามเชื่อเข้าไป ๗ เข้าสู่ใจ นั่นแหละเชื่อไฟเข้าสู่ใจ คืออะไร

อริชชาปัจจุยา สงขารานี้ นั่นละเชื่อไฟที่ละเอียดสุด จอมกษัตริย์วัฏจักรวัฏจักรที่แสดงออกมาเป็นบริษัทบริหารกว้างขวางไม่มีประมาณ ตลอดถึงครอบโลกดินแดน ก็ออกมาจากธรรมชาติอันเดียวกัน พอดีตะล่อมเข้าไป ๗ เข้าไปถึงจุดนั้น เมื่อถึงจุดนั้นแล้วพิจารณาทางด้านปัญญา อันนี้เป็นความละเอียดอ่อนมากสำหรับผู้ปฏิบัติจะพึงเข้าใจเองในตน ดังที่ว่าซึมซาบนั้นแล นั่นละสติปัญญาซึมซาบเข้าไป ๗ พอได้ที่แล้วก็ทำลายกัน เมื่อทำลายกันแล้ว อริชชาขยเตว อเสสวิราคินโรธา สงขารนโรธา เป็นต้น ก็ดับพร้อมกันไปเลยไม่มีสิ่งใดเหลือ

นี่คืองานของเราสำเร็จแล้ว สำเร็จอย่างนี้ เริ่มต้นมาตั้งแต่ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เรียกว่ารูป จากนั้นก็ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งเกี่ยวโยงกันอยู่ มันหากประสานกันมาตั้งแต่การพิจารณาร่างกายนั้นแล เราอย่าเข้าใจว่า เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี้ไม่ได้ถูกการพิจารณาเลย พิจารณาด้วยกันกับส่วนร่างกายนี้แล แต่

ถือเอาร่างกายนี้หนักเป็นฐานสำคัญของการพิจารณาดีกว่าอาการเหล่านั้น จนกว่าวั
 ธรรมชาตินี้ได้พอตัวแล้ว ทีนี้จึงทุ่มสติปัญญาลงไปสู่นามธรรมซึ่งเป็นส่วนละเอียด

ไล่ตะล่อมเข้าไปจนกระทั่งถึงจิต การไล่ตะล่อมเข้าไปก็ด้วยอำนาจแห่งปัญญาที่
 พอเหมาะพอดีกันนั้นแล ท่านจึงเรียกว่ามัชฌิมา ๆ พอเหมาะพอดีกับการปราบปราม
 กิเลส ส่วนหยาบคือร่างกายของเรา สติปัญญาที่หยาบผาดโผนโจนทะยานมาก พอเข้า
 ไปถึงเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ หากเป็นไปเองในผู้ปฏิบัติ ผู้ไม่ปฏิบัติไม่รู้ ผู้ขึ้นเวที
 นั้นและจะเป็นผู้จัดเจนในเรื่องการตบการต้อย

นี่ก็เหมือนกัน ขึ้นเวทีต่อกรกับกิเลสแล้วก็รู้เรื่องเอง ควรจะเป็นสติปัญญาชั้นใด
 ภูมิใด หากพอเหมาะพอดีกัน จะทำรุนแรงไม่ได้ หากเป็นเครื่องบังคับอยู่ในตัวนั้นแล
 ให้พอเหมาะพอดี จนกระทั่งถึงทะเลไปหมด นี่เรียกว่างานสำเร็จแล้ว งานที่พระพุทธเจ้า
 ประทานให้มันได้สำเร็จแล้ว งานสำเร็จแล้วเป็นอย่างไรวินิจฉัย

จิตของเราเมื่อได้ชำระสะสางหรือได้สังหารสิ่งที่เป็นข้าศึก ตั้งแต่ส่วนหยาบเข้าไป
 จนกระทั่งถึงส่วนละเอียดสุด ได้แก่ อวิชชาขุจจา สงฺขารา ได้ล้มระนาวไปหมดแล้ว
 เป็นยังงใจจิตดวงนี้หายได้ไหม ใครจะหายได้ไหม หายได้พูดได้ไม่สงสัยแต่ผู้ที่เป็นเท่านั้น
 ผู้ไม่เป็นทั่วแดนโลกธาตุมาตั้นมาเดาก็เกาหมัดไปอย่างนั้น เพราะกิเลสพาดพาเดาเกา
 หมัด ผู้ที่เป็นเสียเองอย่างพระพุทธเจ้า พระสาวกอรหันต์ท่าน ท่านสงสัยอะไร

เพราะฉะนั้นคำที่ว่าวิมุตติหรือหลุดพ้นในหัวใจของเราดวงเดียวเท่านั้น กระเทือน
 ไปหมดบรรดาพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ตลอดพระอรหันต์ทุก ๆ องค์ไม่มีอะไรสงสัย
 กระเทือนครบไปหมดเลย เพราะธรรมชาตินี้เป็นสักขีพยานได้ ถ้าว่าหมิ่นเปอร์เซ็นต์ก็
 หมิ่นเปอร์เซ็นต์ ไม่สงสัยในตัวเองแล้วจะสงสัยพระพุทธเจ้าหาอะไร สงสัยพระสาวกอรหันต์
 อรหันต์ทั้งหลายได้อย่างไร

ใครเป็นคนสอนไว้ธรรมเหล่านี้ เราก็ดำเนินตามหลักแห่งสวากขาตธรรมมาเป็น
 ลำดับลำดับ จนกระทั่งเปิดโลกธาตุออกภายในจิตใจของเราแล้ว เปิดเพราะเหตุผลโลก
 อะไร เปิดเพราะธรรมของพระพุทธเจ้า เปิดเพราะสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้ว ๆ สอน
 ไว้แล้ว เพราะทรงรู้แล้วเห็นแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง เราทั้งหลายได้ก้าวไปตามนั้น สัมผัส
 สัมพันธ์ธรรมประเภทต่าง ๆ ไปโดยลำดับ ทั้งฝ่ายกิเลสทั้งฝ่ายธรรม สัมผัสสัมพันธ์ ตัดถอน
 กันไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น

หมดข้าศึกทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีอะไรเหลือแล้วภายในใจดวงนั้น เป็นอย่างไร จะ
 ถามหาใคร จะถามกับใคร นั้นท่านเรียกว่า สุนทฺธิฐิโก ธรรมอันเอกได้ปรากฏขึ้นแล้ว

ภายในใจ ไม่ต้องไปถามใครทั้งนั้น พุทก็สาธุว่านั่นเลย พระพุทธเจ้าประทับอยู่ตรงหน้า เรานี้ก็ตาม จะทูลถามพระองค์หาอะไร ธรรมชาติอันเดียวกันประจักษ์อยู่ในนี้แล้ว ยอมรับเต็มที่แล้วในธรรมชาติอันนี้ ทำไมจะไม่ยอมรับพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายเล่า เพราะท่านเป็นสรณะของเรามาตั้งแต่เราก้าวเข้ามาบวช มาประพฤติปฏิบัติจนกระทั่งบัดนี้ ท่านเป็นมาก่อนหรือหลังละ ฟังว่าเป็นสรณะของพวกเรามาแล้ว นี่การปฏิบัติ

ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นธรรมะเหมือนตลาดแห่งมรรคผลนิพพาน สด ๆ ร้อน ๆ อยู่ตลอดเวลา อกาลโก ขอให้ท่านทั้งหลายตั้งใจประพฤติปฏิบัติ อย่าหลงกลมายาของกิเลสซึ่งเวลานี้กำลังมากมายก่ายกอง มีแต่การสังสมธรรมชาตินี้ทั้งนั้น ไม่ว่าท่านว่าเราไม่ทำหิใดใคร พุทตามความจริงเป็นอย่างนั้น สิ่งใดที่ผลิตขึ้นมา ๆ เป็นเครื่องเสริมให้กิเลสมีกำลังมากขึ้น ๆ ทั้งนั้น เพราะไม่มีเวลาที่จะทราบจะเห็นแงงอนของมันเลย มีแต่ผลิตขึ้นมาจากมันทั้งนั้น ผลิตขึ้นมาแล้วก็หลงไปเรื่อย ๆ เลยมีแต่ฟันแต่ไฟเผาไหม้

ในโลกนี้ถ้าพุทถึงเรื่องวัตถุเครื่องอาศัย ปัจจัยเครื่องอยู่เครื่องกินทั้งหลายของโลกนี้ ไม่อดไม่ยากไม่อัดไม่อั้น แต่ทำไมโลกจึงไม่มีความอึดพอ หิวโหยดิ้นรนกระวนกระวายกันทั่วโลกดินแดน เป็นเพราะอะไร ก็เป็นเพราะตัดหาตัวนี้เอง ไม่ใช่เป็นเพราะทรัพย์สมบัติเงินทองข้าวของทั้งหลายเหล่านี้ไม่มีในโลก มีอยู่โดยสมบูรณ์ แต่ตัวนี้มันไม่ยอมรับคำว่ามี มันยอมรับแต่ความอยากความหิวโหยความทะเยอทะยาน จะเอาให้ล้นโลก ๆ จึงตายทิ้งเปล่า ๆ ไม่มีรายใดที่จะสมหวังเพราะอำนาจแห่งกิเลสพาจุดพาลากไปนี้เลย ขอให้ทุก ๆ องค์พากันตั้งอกตั้งใจพิจารณาธรรมข้อนี้ให้มาก

กิเลสไม่เคยทำใครให้ได้มีความสมหวัง มีแต่พาให้ดิ้นให้ติด จนกระทั่งไม่รู้จักเป็นจักตายกันละ ไม่รู้จักคำว่าศีลว่าธรรมเป็นยังไง พุทถึงเรื่องศีลเรื่องธรรมนี้หัวเราะเยาะเย้ยกัน เพราะกิเลสมีอำนาจมากมีกำลังมากเป็นเสียงเดียวกัน หัวใจใดก็มีอย่างเดียวกัน กิริยาใดที่แสดงออกมาก็เข้ากันได้ ๆ ขึ้นชื่อว่าเรื่องของกิเลสแล้วเข้ากันได้ ๆ แต่กับอรรถกับธรรมนี้ปัดปู้ ๆ เห็นว่าเป็นข้าศึก ประหนึ่งว่าข้าวนอกนาปลานอกสุ่มไปเสียแล้ว เรื่องอรรถเรื่องธรรมซึ่งเป็นธรรมอันเลิศเลอของจอมปราชญ์ทั้งหลาย เพราะกิเลสมันพอกพูนหัวใจ มีมากเท่าไรยิ่งทำให้ลุ่มให้หลง ให้มืดมิดปิดตาทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน ไม่ว่าชาติชั้นวรรณะใดขึ้นชื่อว่าจิตที่กิเลสได้ครอบครองแล้ว เฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์เรานี้รู้จักเพียงสภาวะมาก ว่าตนฉลาดมาก ไม่ได้พุทถึงว่ากิเลสหลอกให้โง่มาก ไม่ได้คิดตอนนี่ซิ ถ้าได้คิดตอนนี่บ้างแล้วเราก็พอจะมีทางพืดเหวียงกันบ้าง มีการเหยียบเบรกห้ามล้อยับยั้งตนเองได้

อย่างเวลานี้โลกเป็นยังไง เฉพาะอย่างยิ่งชาวพุทธเรานี้ เย็นหรือร้อนเวลานี้เป็น
 ยังไง มีแต่คนโง่เมื่อไร มีแต่คนฉลาดๆ ทั้งนั้น แล้วคนฉลาดมากัดกันหาอะไร มาทะเลาะ
 เบาะแว้งกันทำไม เมื่อต่างคนต่างฉลาดมีเหตุมีผลเป็นเครื่องรับรองแล้ว ยอมรับกันทาง
 เหตุทางผลซึ่งเรียกว่าอรรถธรรมแล้ว จะมีเรื่องมีราวอะไร ไม่ว่าเขาว่าเรา ไม่ว่าครอบครัว
 เหย้าเรือน ไม่ว่าส่วนใหญ่ส่วนย่อย ตลอดถึงวงราชการงานของแผ่นดิน จะมีเรื่องมีราว
 กันอะไร ถ้าเอาอรรถเอาธรรมเข้าไปพิจารณาแยกแยะ ยอมรับกันตามความจริงนั้นแล้ว จะ
 มีเรื่องมีราวอะไร

เมื่อยอมรับตามกิเลส ผู้นี้ก็เอาอย่างนี้ ผู้นั้นก็เอาอย่างนั้น ผิดถูกไม่คำนึง
 ขอให้ได้อย่างใจเราๆ เราเท่ากับใช้อำนาจครอบโลก ไม่มีใครมีอำนาจวาสนาบุญญาภิสม
 ภารมากยิ่งขึ้นกว่าเราคนเดียว นี่แลทำโลกให้พินาศฉิบหาย เพราะอำนาจของกิเลส เพราะ
 อำนาจของกิเลสมันเป็นไฟละซี ไม่ได้เหมือนอำนาจของธรรม อำนาจของธรรมเกิดขึ้นมาก
 เท่าไร ต้องทำโลกให้มีความร่มเย็นเป็นสุขสงบทั่วหน้ากัน

ถ้าอำนาจของกิเลสขึ้นช่องไหนตัวใดรายใดของบุคคลใดก็ตาม หน้าที่การงานใด
 ก็ตาม วงราชการใดก็ตาม ต้องแหวกเป็นฟืนเป็นไฟไปตามๆ กัน สุดท้ายก็เป็นฟืนเป็น
 ไฟได้ เผาไหม้กันได้หมด ไม่ว่าเขาว่าเราเป็นไฟได้ทั้งนั้น กิเลสเป็นอย่างนั้น มันไม่วัไหน
 ใครเลยนะ นี่เราเห็นโทษไหม

ที่พูดเวลานี้เอาความหลอกลวงมาพูด หรือเอาความจริงมาพูด พิจารณาวาดภาพ
 ไปตามคำพูดนี้ลองดูซิ มันผิดหรือถูก นี่ละธรรมของพระพุทธเจ้าเอากางออกไปซี มัน
 ต้องเห็นความปลอมเห็นความจริง เห็นเปลือกเห็นกระดูก เห็นแก่นเห็นรากแก้วเห็นรากฝอย
 เห็นกิ่งก้านสาขาไปทุกแห่งทุกมุมถ้าดู นอกจากไม่ดูเท่านั้น เอาหัวชนเข้าๆ หัวแตกก็แตก
 ไปเปล่าๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลยเท่านั้นเอง มันถึงจะไม่ได้เรื่องได้ราว

นี่เราตั้งใจประพฤติปฏิบัติเอาให้จริงให้จังนะ ผมสงสารหมู่เพื่อน ที่ได้มาแนะนำ
 สั่งสอนนี้ก็ฝืนมาอย่างนั้นแหละ ให้ตั้งใจปฏิบัติ เรื่อยๆ หลงโลกหลงสงสาร เวลานี้ศาสนา
 เอ้า ดูเอา จะมีแต่เรื่องศาสนาพิธีนะเต็มบ้านเต็มเมืองไปแล้วเวลานี้ มันมีหรือมีแล้วก็ไม่รู้
 แลเอาไปพิจารณาเอง ความจริงของศาสนาแท้ที่พระพุทธเจ้าทรงพาดำเนินและพาทรง
 มาแล้วคืออะไร เป็นยังไงทุกวันนี้กับแก่นของศาสนา หลักของศาสนาที่แท้จริงคืออะไร
 พระพุทธเจ้าพิจารณาและพาดำเนินมาอย่างไรพิจารณาซิ

หลักใหญ่ก็คือพัฒนาจิตใจเป็นของสำคัญ ทรงเจริญธรรมทั้งหลายเข้าสู่พระทัยของ
 พระพุทธเจ้าจนได้ตรัสรู้ขึ้นมา นั่นละรากเหง้าของศาสนา รู้ที่รู้ที่ตรงรากเหง้ามันไม่รู้ที่

ไหน พิจารณาธรรมทั้งหลายชัดเจนขึ้นในที่นั้น ตรัสรู้เป็นพระพุทธานุเจ้าขึ้นมาด้วยอำนาจแห่งพัฒนาจิต แล้วก็พูดกันถึงเรื่องภาวนา อบรม ภาวนาแปลว่าการอบรมจิตใจให้มีความสงบเรียบร้อยด้วยอรรถด้วยธรรม ท่านสอนไว้อย่างนี้ และประทานพระโอวาทแก่พระสาวก ก็เอาแบบฉบับเดียวกันนี้แลประทานพระโอวาทแก่พระสาวกทั้งหลาย

ท่านสอนด้วยการอบรม ตั้งอริยสังกก็กลงไปทันทีเลย ไม่ได้ไปไหน อริยสังเห็นใหม่ในอัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่เป็นปฐมโอวาทของพระพุทธเจ้า ทรงแสดงแก่เบญจวัคคีย์ทั้ง ๕ นี้เป็นปฐมโอวาทแหละ ท่านแสดงว่ายังไงพิจารณาซิ ท่านบอกใหม่มาให้หายุ่งเหยิง วุ่นวายกับด้านวัตถุ โดยไม่ต้องสนใจกับอรรถกับธรรมกับการอบรมจิตใจนี้เลยแหละ มีใหม่ ไม่มี ทุกข์ อริยสัจจ์ ทุกข์เกิดที่ตรงไหน มีอะไรเป็นสาเหตุ ก็คือสมุทัยได้แก่กิเลส กิเลสคืออะไร ส่วนใหญ่ท่านก็แสดงไว้ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา นี่คือต้นเหตุ

ที่ว่าต้นเหตุมันอยู่ที่ไหนเวลานี้ ต้นเหตุที่ว่า กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา นี้อยู่ตรงไหนและจะพ้นจากใจไปได้ยังไง ก็อยู่ที่ใจ ทุกข์ให้ฟังกำหนดรู้ คำว่าฟังกำหนดรู้ ให้รู้สึกตัวว่าเวลานี้ทุกข์เกิดขึ้นแล้ว นั่นความหมายว่าอย่างนั้น กระตุกตัวเองให้ฟังรู้ แล้วเกิดขึ้นจากเรื่องอะไร นี่ก็ย้อนไปหา กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา หรือว่า นนุทติ รากสหคตา ตตฺตฺร ตตฺตฺราภินนุทฺติ นี้ด้วยอำนาจแห่งความเพลิดเพลินรื่นเริงคืออะไร ด้วยอำนาจ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา แล้วอยู่ที่ไหนอันนี้ ก็อยู่ที่ใจ ท่านว่าสมุทัยฟัง ละ ละด้วยอะไรสมุทัย ถ้าไม่ละด้วยมรรคจะเอาอะไรมาละ นั่นเห็นไหมอริยสัง ๔ ทำงานเกี่ยวโยงกันในขณะเดียวกัน กระเทือนไปหมดเลย

ส่วนที่ท่านจดจารึกเอาไว้ ทุกข์ฟังกำหนดรู้ สมุทัยฟังละ นิโรธฟังทำให้แจ้ง มรรคฟังเจริญให้มาก นั่นท่านเรียงลำดับเพื่อให้อ่านไปเฉยๆ ตามหลักความจริงในหลักธรรมชาติของการปฏิบัติแล้ว กระเทือนกันในเวลานั้นพร้อมกันไปหมดเลย การละสมุทัยไม่ละด้วยมรรคจะละด้วยอะไร มรรคคืออะไร สัมมาทิฎฐิ สัมมาสังกัปปो เป็นต้น เอาสติปัญญาจับเข้าไปซิ มันเกิดขึ้นจากเหตุผลกลไกอะไรเรื่องสมุทัย ก็พยายามแก้ไข ดัดแปลงหรือว่าจะสังหารมันด้วยวิธีใด นั่นท่านสอนอย่างนั้น

นี่คือการอบรมจิตใจ นี่คือนักศาสนา นี่คือนักของศาสนาแท้ ลงในอริยสัง สติปัฏฐาน ๔ อริยสัง ๔ นี้ไม่เป็นที่อื่น นี่ละองค์ศาสตราตรัสรู้ธรรม ก็คือตรัสรู้อริยสัง ๔ นี้เอง สติปัฏฐาน ๔ นี้เอง ไม่ได้ตรัสรู้ที่ไหน เลิศขึ้นมาจากอริยสัง ๔ สติปัฏฐาน ๔ นี้แล นี้รากแก้วของศาสนาอยู่ตรงนี้ ไม่ได้อยู่กับอิฐปูนหินทราย หรือความยุ่งเหยิงวุ่นวายกับเรื่องนั้นเรื่องนี้ การบ้านการเมือง มีแต่สิ่งเหล่านี้มาพอกพูนไปหมด เวลานี้ศาสนาไม่ปรากฏ

แทบจะไม่ปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ไม่เห็นผิดนี้ เพราะมันมากต่อมากแล้ว สิ่งที่ตึกก็เลยไม่ปรากฏ มีแต่สิ่งอย่างว่านี่ทับถมและทำลายไปเสียหมด

ศาสนาเลยมีแต่พิธีนะเวลานี้ ถ้าได้ปลุกกุฎิ ศาลาโรงธรรม ก่อสร้างวุ่นวายกับญาติกับโยมเรื่องนั้นเรื่องนี้แล้วเป็นศาสนา วัตวาอวาสสวยงามนั้นคือศาสนาเจริญ ๆ ๆ เจริญด้วยอิฐด้วยปูนด้วยหินด้วยทรายไปอย่างนั้น ที่ไหนก็เจริญ ไปดูชื่อบ้านเมืองไหนมีกี่ชั้น บ้านเขาเมืองเขาสำเร็จมาจากอะไร ก็สำเร็จมาจากอันนี้ทั้งนั้น ถ้าเป็นศาสนาก็เป็นมาพอแล้ว เป็นมาก่อนเรานี้ด้วยซ้ำไป อันนั้นไม่เรียกว่าศาสนา ศาสนาคือคำสั่งสอน สอนลงที่ไหน ก็สอนลงที่จุดนี้ ศาสนาจะเลิศขึ้นมาให้ปรากฏเด่นในโลกก็คือ ทุกข์ อริยสัจจ์ ขึ้นนี้เลย อริยสัจจ์ ๔ นี้ท่านสอนลงที่นี้ ให้พากันพิจารณาให้ดีนะ

ผมพูดนี้ผมพูดตามหลักความจริง ไม่ได้หาแปลกปลอมมาจากที่ไหน หลักความจริงเป็นอย่างนี้ พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญมาอย่างนี้และสั่งสอนสาวก ปฐมสาวกคือใคร ก็เบญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เป็นปฐมสาวก ปฐมเทศนาคืออะไร ก็ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ไม่แสดงอริยสัจจ์ ๔ จะแสดงอะไรพิจารณาซิ นี่ละรากฐานของศาสนาแท้ขึ้นที่ตรงนี้ แล้วนำอันนี้เข้ามา เข้ามาดูตัวของเรานี้ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มีไหมในตัวของเราเวลานี้ ทุกข์มีหรือไม่มี ทั้งทางกายและทางจิตใจ สมุทัยก็ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา มีหรือไม่มีอยู่ในหัวใจนี้ สติปัญญาผลิดขึ้นมา พินิจพิจารณาขึ้นมา ค้นขึ้นมาให้มีศีล ธรรมเหล่านี้มีอยู่ที่ใจด้วยกัน

พินิจพิจารณาสาเหตุมันคืออะไร กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา นั้นละเรื่องพิจารณาตั้งที่อธิบายแล้ว เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นต้น นี่วิธีการพิจารณา นี่วิธีการดับตัณหา ดับราคะตัณหาดับตรงนี้พิจารณาอย่างนี้ นี่เรียกว่ามรรค สติปัญญาพินิจพิจารณาสิ่งเหล่านี้ นั้นละเรียกว่าพิจารณามรรค แล้วที่นี้ความสงบของใจ สงบไปมากน้อยนิโรธก็แสดงตัวขึ้นมาเรื่อย ดับทุกข์ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งมรรคทั้ง ๘ นี้สมบูรณ์เต็มที่แล้ว ทุกข์ได้กำหนดรู้แล้วประจักษ์ใจ สมุทัยถอนแล้วด้วยสติปัญญาเต็มภูมิ นิโรธดับทุกข์ทั้งหลายแล้วเพราะอำนาจแห่งมรรคมีกำลังเต็มที่ นั้นสมบูรณ์เต็มที่แล้ว นี่อริยสัจจ์ แล้วจิตที่บริสุทธิ์-บริสุทธิ์จากอะไร ถ้าไม่ใช่ธรรมทั้งสี่นี้เป็นหินลับให้คมกล้าแล้วจะผ่านพ้นไปไม่ได้ นั้นลงที่ตรงนี้ นี่ละศาสนาจริงที่ตรงนี้

พระเราอยู่ยุ่งกับสิ่งใด ๆ ถ้าอยากทรงมรรคทรงผล สมกับที่พระพุทธเจ้าประทานพระโอวาทไว้ด้วยความเมตตา งานก็เป็นงานสำคัญ งานนี้ไม่ผิดพลาด งานชิ้นเอก ทำเสร็จแล้วเอางานที่ว่านี้ สถานที่บำเพ็ญก็ทรงแสดงไว้แล้ว รุกขมูลเสนาสน์ นิสุสาย

ปพฺพชฺชา ตตฺถ เต ยาวชิวํ อุตฺตสาโห กรณียโธ บรรพชาอุปสมบทแล้วให้ท่านทั้งหลายไปอยู่ตามรุกขมูรรมไม้ นั้นพึงชิว รุกขมูลกัรรมไม้นั้นเอง โคนต้นไม้ ในป่าในเขา ตามถ้ำเงื่อมผา ป่าช้าป่ารกชัฏ ที่แจ่งลอมฟาง ไปที่ไหนที่สะดวกสบายในการทำงานอันนี้ให้สำเร็จ ลุ่่วงไปด้วยความมีเกียรติอย่างยิ่งโดยหลักธรรมชาติ ไม่ใช่เกียรติด้วยความเสกสรรปั้นยอมมีเกียรติอยู่ในตัวของเรา พอในตัวของเราเอง ไม่ต้องไปหาอะไรมาเพิ่มมาเติมให้มากยิ่งขึ้นไปกว่านี้ไปอีกแล้ว นี้เรียกว่าเมืองพอ ถ้างอริยสัจ ๔ เต็มตัวเต็มหัวใจแล้วพอ รู้ริยสัจ ๔ เต็มหัวใจ ความบริสุทธิ์เต็มทีก็ผิงขึ้นมาเลย สนฺทสิฏฺฐิโก ธรรมอันเอกชั้นอยู่ที่ใจนี้ไม่เป็นที่อื่นที่ใดแหละ

ผมเป็นห่วงจริง ๆ กับหมู่เพื่อน ทำงานไม่ได้เท่าไรยังเป็นห่วงมากเข้าโดยลำดับลำดา แล้วดูพระคุณของเราในวัดของเรานี้แหละ มันก็เก่ง ๆ ก้าง ๆ ที่สำคัญให้หนักใจทุกวันนี้ เราอยากจะทำเต็มหัวใจ ไม่ได้หาเรื่องอุตริปลอมแปลงอะไรมาพูดกับหมู่กับเพื่อน เพราะเรารับหมู่เพื่อนและสอนหมู่เพื่อนด้วยเจตนาแห่งความเมตตาล้วน ๆ นั้นนะ แล้วหนักใจที่ตรงไหนเวลานี้ ใจความเชื่อ ๆ ซ่า ๆ นี้พิลึกมากนะ เพราะอำนาจของกิเลสนั้นแหละทำให้สับสน ๆ คนเราถึงเชื่อ ๆ ซ่า ๆ ถ้ามีสติตั้งอยู่แล้วไม่ค่อยเชื่อ ๆ ซ่า ๆ อะไรนะ ตั้งทำต่อสู้อยู่ เป็นนักต่อสู้อยู่ตลอดอริยาบถแล้ว เอ้า สิ่งเหล่านี้จะมาเชื่อ ๆ ซ่า ๆ ได้อะไรนักหนา ต้องมีวินัยระจัดกระจายออกไป ๆ ความแพรวพราวแห่งความเฉลียวฉลาดจะมีขึ้นมากภายในจิตใจ แต่นี้มันไม่ปรากฏและไม่ปรากฏละซี ถึงได้เป็นความหนักใจเอามาก

วิตกถึงเรื่องศาสนาเตี๋ยวนี้นี้ หลักศาสนาที่แท้จริงที่ทรงมรรคทรงผลเป็นต้นเป็นลำจริง ๆ ถ้าจะพูดแบบโลกก็ที่จะเอามาอวดโลก ว่าอย่างนั้นก็ไม่ได้ เพราะโลกเขามีคำอวด เออธรรมอวดโลกจะผิดไปที่ตรงไหน ที่นี้เอออวดโลกบ้าง นี้ธรรมของจริง เอหิปสุสิโก ย้อนจิตเข้ามาพิจารณาธรรมของจริงอยู่ตรงนี้ ให้ประกาศกังวานขึ้นที่หัวใจนี้ พระพุทธเจ้าจะว่าอวดโลกก็ผิดไปที่ไหน พระองค์ไม่มีเจตนา ประกาศกังวานอยู่ในโลกหรือทำทายเป็นโลกก็ไม่ผิด ตั้งแต่วันตรัสรู้แล้วแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นอันดับแรก จากนั้นก็ อนัตตลักขณสูตร อาทิตตปริยายสูตร เรื่อย ๆ มีแต่ธรรมอันเอก ๆ ทั้งนี้ ออกมาจากไหน ก็ออกมาจากองค์ศาสดาที่ทรงรู้ทรงเห็นแล้ว ประหนึ่งว่าประกาศทำทายเป็นความจริงให้โลกทั้งหลายได้เห็น เห็นหรือยังเวลานี้ หรือตาบอดหูหนวกไม่มีวันอืมพอหรือ อยากจะพูดอย่างนั้นนะ

โลกมันไม่อิ่มพอจริง ๆ เพราะอำนาจของกิเลสตัณหามันปิดหูปิดตาจะมีความอิ่มพอที่ไหน นอกจากจะมีดตื้อไปโดยลำดับลำดับเท่านั้น ถ้ายิ่งว่ารกไม่มีสวรรค์ไม่มีด้วยแล้วยิ่งหนักเข้าไป ศาสดาองค์เอกแท้ ๆ เป็นผู้รู้ผู้เห็นทุกสิ่งทุกอย่างแล้วนำมาสอนโลกเพื่อให้โลกได้รู้เหตุรู้ผลรู้ชั่วรู้ดี แล้วพยายามสั่งสมอบรมตนในทางที่ดี และปลีกแยะหรือหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ชั่ว มันก็ยังไม่ลบหมดว่าไม่มี ๆ มีแต่เรื่องขาดทุน ๆ สูญดอก จมไปเลย ๆ ทั้งเป็นอย่างนี้ทำยังไง

เฉพาะอย่างยิ่งชาวพุทธเราด้วยนะ ชาวพุทธจะเป็นใครถ้าไม่ใช่พวกเราทั้งหลายพากันลืมนื้อลืมนั่วไปแล้วเวลานี้ แล้วอะไรจะไม่มีเหลือภายในใจ อรรถธรรมทั้งหลายก็ดี ศาสนาที่แท้จริงก็ดีเลยจะไม่มี มีก็มีแต่สิ่งที่ว่านี่แหละ ที่ไม่เป็นเนื้อเป็นหนังก็เอามาเป็นเนื้อเป็นหนัง อันจอมปลอมเอามาเป็นของจริงนี่ซิ อันของจริงขับออกไปให้เป็นของปลอมของไม่เป็นท่า ของไม่น่าปรารถนาไปเสียแล้วนี่ แล้วจะเอาของจริงมาจากไหน เอาของดิบของดีมาจากไหน เมื่อไม่ได้เดินตามที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนแล้วด้วยสวากขาตธรรม ในวงกรรมฐานเรานี้แหละสำคัญ

ผมก็พยายามแนะนำสั่งสอน เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการก่อสร้าง นำมาจากคัมภีร์จริง ๆ นี่มาสอนหมู่เพื่อนหาเรื่องอุทริมาจากไหน เอาคัมภีร์มาสอน คัมภีร์คือองค์ศาสดาองค์แทนศาสดานั้นเองมาสอนผิดไปตรงไหน เพราะฉะนั้นจึงสอนด้วยความอาญาญะสี่ห้าคำนั่น เอ้า คำนี้พระพุทธเจ้าชิตี พระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหน ในคัมภีร์นั้นองค์แทนศาสดา ถ้าไม่ยอมฟังเสียงกันแล้วก็หมดเท่านั้นเอง หาเรื่องนั้นเรื่องนี้มายุ่งเจ้าของตลอดเวลา เกาไหนเกานี้เกาที่ไม่คัน มันยิ่งกว่าหมาขี้เรื้อนเสียอีก

หมาขี้เรื้อนเขาเกาในจุดที่คัน เกาถูกที่คัน ไอ้เราหาเกาในจุดที่ไม่คัน ยิ่งร้ายกว่าหมาขี้เรื้อนไปอีก เป็นยังไงเวลานี้ หาเรื่องนั้นมายุ่ง หาเรื่องนี้มายุ่ง ดูหัวใจตัวมันยุ่งชิตีถ้าจะเอาตามหลักศาสดาจริง ๆ ที่คำสอน ท่านสอนจริง ๆ แล้ว มันยุ่งอยู่ตรงไหน สมุทัยอยู่ตรงไหนเวลานี้ นั่นละตัวยุ่งอยู่ตรงนั้น ฟาดลงไปตรงนั้นซิ มันจะไม่ได้กินก็ไม่กิน จะไม่ได้นอนก็ไม่นอน เอาฟาดกันลงจนกระทั่งถึงตัวยุ่งนี้สงบลงไป ให้เห็นประจักษ์ต่อหน้าต่อตา จะเป็นยังไงผู้ปฏิบัติ

ผู้ปฏิบัติไม่เห็นใครจะเห็น ผู้ปฏิบัติไม่รู้ใครจะรู้ ผู้ปฏิบัติทรงไม่ได้ใครจะทรง ในแดนพุทธศาสนานี้ก็มีนักบวชผู้ปฏิบัติเรานี้เท่านั้นเป็นเบอร์หนึ่ง บอกได้ไม่ผิด ขอให้ปฏิบัติเถอะ ผู้นี้เองเป็นผู้ที่จะทรงมรรคทรงผลทรงธรรมเหล่านั้นไว้ได้ เพราะตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่แสดงไว้อย่างแท้จริง

ทั้งงานที่ประทานให้แล้วดั่งที่กล่าวมาตะกัณฑ์ ทั้งสถานที่ที่ทำงาน ทุกวันนี้ก็ยัง
พอเหมาะสมพอเป็นไปได้อยู่ สถานที่บำเพ็ญก็พอเหมาะพอดี คือในป่าในเขาซึ่งเป็นคู่
เคียงของศาสนามาดั่งเดิม ยังมีอยู่พอบำเพ็ญอยู่ ถ้าพวกเราทั้งหลายซึ่งเป็นนักปฏิบัติไม่
สามารถที่จะทรงมรรคทรงผลตามที่ประทานไว้แล้วนี้ จะให้ใครเป็นคนทรง พิจารณาซิ ทั้ง
ไปให้ใคร ของดิบของดีละทิ้งให้คนอื่น ถ้าของชั่วแล้วกวาดต้อนเข้ามา ๆ อย่างนั้นหรือ
นั่นมันโง่แสนสาหัส โง่อย่างชะมัดไม่น่าจะให้อภัยเลย ถ้าผู้มีความคิดเช่นนั้น

เอาละเทศน์เพียงเท่านี้ รู้สึกเหนื่อย